

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.05.2017, sp. zn. 31 Cdo 1717/2015, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.1717.2015.1

Číslo: 117/2018

Právní věta: V období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 se zřetelem ke znění § 634 odst. 1 obč. zák. nebylo ujednání o výši ceny díla obligatorní náležitostí smlouvy o dílo. I bez takové dohody smlouva vznikla, bylo-li dosaženo dohody o předmětu smlouvy a o tom, že za provedení díla objednatel poskytne zhotoviteli odměnu (úplatu), aniž by musela být určena konkrétní částka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.05.2017

Spisová značka: 31 Cdo 1717/2015

Číslo rozhodnutí: 117

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Cena, Smlouva o dílo

Předpisy: § 631 obč. zák.
§ 634 odst. 1 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 9. 2014, sp. zn. 9 Co 535/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou došlou soudu dne 20. 1. 2011 domáhal po žalovaném zaplacení celkové částky 192 019,10 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení, představující cenu za provedenou opravu vozidla žalovaného BMW 320D, kterou mu žalovaný do dnešního dne nezaplatil.

2. Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 22. 4. 2014, č. j. 9 EC 26/2011-87, uložil žalovanému zaplatit žalobci částku 192 019,10 Kč s úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že účastníci řízení uzavřeli smlouvu o opravě automobilu. K okolnosti, že nebyla předem sjednána cena, za kterou bude oprava provedena, soud prvního stupně uvedl, že dosažení dohody o ceně nebylo možné, jelikož před započítáním opravy nebylo možné zjistit, co vše bude nezbytné na vozidle opravit či vyměnit. Tato skutečnost ovšem nebránila vzniku závazkového vztahu, neboť určení ceny opravy (díla) není podstatnou náležitostí smlouvy o dílo; k dohodě o výši může dojít až po provedení opravy.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 22. 9. 2014, č. j. 9 Co 535/2014-105, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Vytkl mu chybný závěr v otázce podstatných náležitostí smlouvy o dílo (smlouvy o opravě a úpravě věci) v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále jen „obč. zák.“). Cituje § 631 a § 652 obč. zák., uzavřel, že podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci byla podle tehdy platné právní úpravy i dohoda o ceně, která musela být určena buď pevnou částkou (např. podle rozpočtu) nebo odhadem v těch případech, kdy v době uzavření smlouvy nebylo možné pevnou částku určit. S odkazem na R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978, R 12/1989 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. [25 Cdo 473/99](#), odvolací soud uzavřel, že nedostatek ujednání o ceně má za následek, že smlouva podle § 652 obč. zák. nebyla uzavřena. Plnil-li přesto žalobce, vzniklo žalovanému bezdůvodné obohacení plněním bez právního důvodu, jak k tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), který obstál i v ústavní rovině, neboť Ústavní soud proti němu podanou stížnost usnesením ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 1596/08](#), odmítl. V návaznosti na tento určující závěr odvolací soud dovodil, že soud prvního stupně porušil svou poučovací povinnost podle § 118a občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), když žalobce nepoučil o tom, že má doplnit žalobní tvrzení a označit důkazy k otázce sjednání cena díla. Současně poukázal na to, že dílčí zjištění soudu prvního stupně o úloze Mgr. S. v celé věci je nesrozumitelné a nepřezkoumatelné, jelikož není zřejmé „v jakém vztahu k účastníkům řízení (...) prováděl autolakýrnické práce na předmětném automobilu.“

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které – posuzováno podle obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) – považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky, zda podstatnou náležitostí smlouvy o úpravě a opravě věci je dohoda o ceně; tato otázka je totiž dovolacím soudem rozhodována rozdílně, neboť v rozsudku ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), dovolací soud dospěl k závěru, že dohoda o ceně v režimu obč. zák. je podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci, naproti tomu v usnesení ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. [32 Odo 968/2003](#), a v rozsudcích ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [33 Odo 43/2004](#), ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. [33 Odo 781/2002](#), ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [33 Cdo 1525/2009](#), neexistenci dohody o ceně nepovažoval dovolací soud za okolnost, která by bránila vzniku platné smlouvy o úpravě a opravě věci. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že přehlédl, že zákonem č. 509/1991 Sb. byl požadavek dohody o ceně u smlouvy o dílo vypuštěn s účinností od 1. 1. 1992 z obč. zák., přičemž akceptoval ojedinělé rozhodnutí dovolacího soudu sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), v němž na základě již neaktuální judikatury dovolací soud dospěl k závěru, který odporuje zákonu. Smlouva o opravě a úpravě věci, jež je zvláštním druhem smlouvy o dílo, je obecně upravena v § 632 až 643, popř. § 488 až 587 obč. zák. Ve vztahu k ceně odkazuje právní úprava na obecná ustanovení smlouvy o dílo, konkrétně na § 631 a 634 obč. zák. V souladu s právní teorií je závěr, že k planému uzavření smlouvy je nezbytná dohoda o její úplatnosti, nikoli však dohoda o výši ceny. Odkaz odvolacího soudu na soudní judikaturu vztahující se k výkladu § 276 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1991 tak není příslušný v situaci, kdy občanský zákoník ve znění zákona č. 509/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992 nevyžaduje dosažení dohody o ceně jako obligatorní náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci. Z téhož důvodu nemůže obstát rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), odkazující na stejnou judikaturu. Změnu právní úpravy si uvědomil dovolací soud již v rozsudku ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. [30 Cdo 2291/2000](#), v němž přijal závěr, že „nedošlo-li k ujednání o ceně, není možné smlouvu o rekonstrukci kvalifikovat jako smlouvu o opravě a úpravě věci ve smyslu § 276 obč. zák. účinného před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. Obsahové náležitosti tohoto smluvního typu byly v občanském zákoníku před novelou vymezeny kogentními ustanoveními. Určení ceny patřilo k esenciálním náležitostem, bez kterých byla smlouva ex lege neplatná.“ Zásadním argumentem ve prospěch názoru, že dohoda o ceně již není obligatorní náležitostí smlouvy o úpravě a opravě věci je znění § 634 obč. zák., které

výslovně počítá se situací, kdy výše ceny nebyla stranami smlouvy dohodnuta. Se zřetelem ke shora uvedeným závěrům dovolatel považuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), za exces v jeho rozhodovací praxi. S tímto odůvodněním navrhl, aby dovolací soud zrušil napadené usnesení a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Tříčlenný senát č. 33, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky ceny jako podstatné náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci podle obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#). V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dovodil, že podstatnou náležitostí smlouvy o opravě a úpravě věci podle § 631 a § 652 obč. zák. je i cena opravy nebo úpravy, kterou je možno dohodnout pevnou částkou (např. rozpočtem) nebo odhadem v těch případech, kdy v době uzavření smlouvy nebylo možné pevnou částku určit. Nedostatek ujednání o ceně znamená, že smlouva podle § 652 obč. zák. nebyla uzavřena; odkázal přitom na důvody obsažené v R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978 a R 12/1989, a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 473/1999.

6. Senát č. 33 je naproti tomu názoru, že v období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 se zřetelem ke znění § 634 odst. 1 obč. zák. nebylo ujednání o výši ceny díla obligatorní náležitostí takové smlouvy, a nebyla-li výše ceny sjednána smlouvou nebo stanovena zvláštními předpisy, bylo potřeba poskytnout cenu přiměřenou. I bez takové dohody smlouva vznikla, bylo-li dosaženo dohody o předmětu smlouvy a o tom, že za provedení díla objednatel poskytne zhotoviteli odměnu (úplatu) aniž by musela být určena konkrétní částka. Rozhodl proto o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval – jak vyplývá z ustanovení čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Dovolání podané proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení), zastoupenou advokátem, ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť shora vymezená právní otázka je dovolacím soudem posuzována rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

9. Právní úprava smlouvy o opravě a úpravě věci byla až do 31. 12. 1991 systematicky obsažena v kategorii tzv. služeb poskytovaných socialistickými organizacemi občanům. Podle tehdy platného ustanovení § 276 obč. zák. smlouvou o opravě nebo úpravě věci vzniklo občanovi právo, aby mu organizace podle jeho objednávky provedla opravu nebo úpravu věci; organizaci vzniklo právo, aby jí občan zaplatil cenu služby. Se zřetelem k ustanovením § 229 obč. zák. (cena se určí při uzavření smlouvy podle cenových předpisů) a § 231 odst. 1 věty první obč. zák. (není-li možno cenu při uzavření smlouvy určit pevnou částkou, musí být určena alespoň odhadem) soudní praxe dovozovala, že nebyla-li při převzetí věci do opravy určena cena za tuto službu, nedošlo k platnému uzavření

smlouvy o opravě věci (srovnej R 25/1972, R 33/1969, R 2/1978, a stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 1988, sp. zn. [Cpj 39/88](#), publikované jako R 12/1989). K závěrům rozsudku ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. [25 Cdo 473/99](#), nutno uvést, že Nejvyšší soud vzhledem k ustanovení § 868 obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992 posuzoval právo na vydání prospěchu vzniklého zhodnocením domu první žalované stavební činností žalobkyně v letech 1991 – 1992 podle občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 1992, zatímco vznik právních vztahů z „objednávky stavebních prací“ ze dne 12. 11. 1991 podle dosavadních předpisů, tedy podle občanského zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. Příležitostně tak aplikoval tehdejší judikaturu vztahující se k výkladu § 276 obč. zák. ve znění platném do 31. 12. 1991.

10. Podle § 631 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013 se smlouvou o dílo zavazuje objednateli ten, komu bylo dílo zadáno (zhotovitel díla), že je za sjednanou cenu provede na své nebezpečí.

11. Podstatné náležitosti smlouvy o dílo tvoří dohoda o předmětu smlouvy a o poskytnutí úplaty za dílo. Občanský zákoník výslovně upravuje dva druhy smlouvy o dílo, a to zhotovení věci na zakázku (§ 644 a násl.) a opravu či úpravu věci (§ 652 a násl.). Práva a povinnosti účastníků těchto smluv se řídí obecnými ustanoveními o smlouvě o dílo podle § 632 až 643 obč. zák. Ustanovení § 653 až 656 obč. zák. obsahují zvláštní úpravu, která má před uvedenými obecnými ustanoveními přednost; zvláštní úprava se však týká jen odpovědnosti za vady (§ 653 až 655) a úpravy práv a povinností účastníků smlouvy v případě, že si objednatel včas nevyzvedne opravenou nebo upravenou věc. Sjednání ceny se řídí § 634 až 636 obč. zák. Podle ustanovení § 634 odst. 1 obč. zák. v souladu se závěry právní teorie (srovnej ŠTENGLOVÁ, I. Smlouva o dílo. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 28 a s. 46, jakož i ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1806 a str. 1812, dále jen „Komentář“) platí, že nezbytným předpokladem vzniku smlouvy o dílo je pouze dohoda smluvních stran o tom, že dílo bude provedeno za úplatu.

12. Podle § 634 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013 není-li výše ceny sjednána smlouvou nebo stanovena zvláštními předpisy, je třeba poskytnout cenu přiměřenou.

13. Na otázku, co se rozumí pod pojmem „přiměřené ceny“ občanský zákoník nedává výslovnou odpověď. Půjde o cenu, která je v době uzavření smlouvy obvyklá v daném místě za dílo srovnatelných vlastností vzhledem k náročnosti provedení díla, délce doby, po kterou bylo zhotovováno, apod. Dojde-li ke sporu, přísluší soudu, aby po posouzení nákladů potřebných na zhotovení díla (hodnoty materiálu, energie, vynaložené práce apod.) a obvyklého zisku stanovil, jaká cena je přiměřená, popř. zda zhotoviteli přísluší maximální cena podle cenového předpisu, nebo cena nižší (srovnej citovaný Komentář, s. 1813). S přihlédnutím ke shora uvedenému je logický závěr, že výše ceny díla není od 1. 1. 1992 podstatnou náležitostí smlouvy o dílo.

14. Právní názor o nezbytnosti dohody o výši ceny v režimu občanského zákoníku účinného od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 jako podstatné náležitosti smlouvy o opravě a úpravě věci vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1206/2007](#), je názorem ojedinělým; ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu reprezentovaná např. usnesením ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. [32 Odo 968/2003](#), a rozsudky ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [33 Odo 43/2004](#), ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. [33 Odo 781/2002](#), ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [33 Cdo 1525/2007](#), je jednotná v názoru, že dohoda o ceně díla není podstatnou náležitostí smlouvy.

15. Protože usnesení odvolacího soudu není správné, dovolací soud je podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).